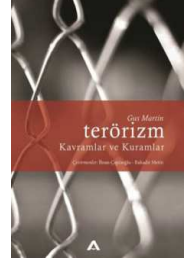

KİTAP TANITIMI BOOK PRESENTATION

Terörizm: Kavramlar ve Kuramlar

Essentials of Terrorism: Concepts and Controversies

Selman YILMAZ^a

^aDin Sosyolojisi AD,
Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi,
Ankara

Geliş Tarihi/Received: 26.10.2017
Kabul Tarihi/Accepted: 06.11.2017

Yazışma Adresi/Correspondence:
Selman YILMAZ
Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi,
Din Sosyolojisi AD, Ankara,
TÜRKİYE/TURKEY
selyilmaz@ankara.edu.tr

Gus Martin, *Terörizm: Kavramlar ve Kuramlar*
Çev. İhsan Çapçioğlu & Bahadır Metin,
Ankara: Adres Yayınları, 2017, 375 sayfa,
ISBN: 978-975-25-0053-2.

ÖZ Terör konusu Türkiye gündeminde son 50 yıldır değişen derecelerde de olsa yer bulmaktadır. Geçen süre zarfında binlerce insanımız şehit edilmiş, çok daha fazlası fiziksel ve psikolojik yaralar almıştır. Terör gruplarını, salt şiddet eğilimi düzleminde değerlendirmenin mümkün olmadığı gayet açıktır. İdeolojik, etnik, dini, tarihi, psikolojik, sosyolojik, ekonomik, siyasi vb. birçok etken terörü oluşturmada ve onu beslemeye devam etmektedir. Bu kadar geniş çoklu-sosyolojik etken barındıran bir konunun çözümünün sadece kolluk güçlerinin müdahalesi ile başarılabilmesi mümkün değildir. Tüm bu durumlar terörü ve terör faaliyetlerini her şeyden önce değer yargılarından uzak betimsel sosyolojik analizlerle incelemeyi gerekli kılmaktadır. Fakat, terörizm konusuna olan akademik ilginin, alan araştırmasının zorluğu ve güvenlik tehlikesi sebepleriyle sınırlı kaldığı görülmektedir. Gus Martin'in incelediğimiz *Terörizm: Kavramlar ve Kuramlar* kitabı bu açığı kapatmak için el kitabı niteliğinde imdadımıza koşturmaktadır. Prof. Dr. İhsan Çapçioğlu ve Bahadır Metin yaptıkları çeviri ile kitabı Türkçe'ye kazandırmışlardır. Bu yazıda ilgili kitap değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Terörizm; dini terör; şiddet; aşırılık; ideoloji; devlet gücü; terör nedenleri

ABSTRACT The issue of terrorism has been on the agenda of Turkey for the last few decades. Over the passing years, thousands of people have been martyred and suffered enormous physical and psychological injuries. Therefore, it is important to study terrorism issue academically. However, it appears that the academic interest in the issue of terrorism has been limited because of the difficulties of conducting a field research as well as security threats. Prof. Gus Martin is a prominent person, who is doing his best to close this gap. In this paper, I will review his book on terrorism; *Essentials of Terrorism: Concepts and Controversies*. Prof. Dr. İhsan Çapçioğlu and Bahadır Metin have gained the book in Turkish with their translation.

Keywords: Terrorism; religious terrorism; violence; radicalism; ideology; state power; roots of terrorism

Terör konusu Türkiye gündeminde son 50 yıldır değişen derecelerde de olsa yer bulmaktadır. Geçen süre zarfında binlerce insanımız şehit edilmiş, çok daha fazlası fiziksel ve psikolojik yaralar almıştır. Terörle bağlantılı grupların hızlı bir şekilde büyüdüğü görülmektedir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin terör bağlantısı sebebiyle yaptırım listesine aldığı grup sayısı Ekim 2017 itibari ile

385'e ulaşmıştır.¹ Kısa aralıklarla güncellenen liste her yıl genişlemektedir. Emniyet Genel Müdürlüğü verilerine göre 2017 itibari ile an az 14 terör grubu ülkemizde aktif olarak faaliyet göstermektedir. Bu gruplar yasadışı sol (DHKP-C, MLKP, MKP, TKP/ML, THKP-C, TİKB), bölücü (PKK/KCK) ve dini motifli (El Kaide, DEAŞ, FETÖ/PYD, Hizbullah/İlim, İslami Hareket, Tevhid Selam Kudüs Ordusu, Vasat) terör örgütleri sınıfları altında toplanabilir.²

Bu kadar geniş bir yelpazede faaliyet gösteren terör gruplarını, salt şiddet eğilimi düzleminde değerlendirmenin mümkün olmadığı gayet açıktır. İdeolojik, etnik, dini, tarihi, psikolojik, sosyolojik, ekonomik, siyasi vb. birçok etken terörü oluşturmada ve onu beslemeye devam etmektedir. Terör konusunun birçok sosyolojik etken barındırdığı göz önünde bulundurulursa, konunun çözümünün sadece kolluk güçlerinin müdahalesi ile başarılabilmesi mümkün değildir. Terörün siyasi uzantılarının var olması, "bizden olan" ve "iyi" terör örgütleri oluşturmada, birçok ülke kendi toprakları dışında faaliyet gösteren terör örgütlerini resmi olarak terör listesine almamakta ve hatta dolaylı olarak desteklemektedir. Tüm bu durumlar terörü ve terör faaliyetlerini her şeyden önce değer yargularından uzak betimsel sosyolojik analizlerle incelemeyi gerekli kılmaktadır. Fakat terörizm konusuna olan akademik ilginin, alan araştırmasının zorluğu ve güvenlik tehlikesi sebepleriyle sınırlı kaldığı görülmektedir.³

Gus Martin'in incelediğimiz *Terörizm: Kavramlar ve Kuramlar* kitabı bu açığı kapatmak için el kitabı niteliğinde imdadımıza koşmaktadır. İhsan Çapçioğlu ve Bahadır Metin yaptıkları çeviri ile kitabı Türkçe'ye kazandırmışlardır.

Çalışma 3 ana kısım üzerine kurulmuştur. İlk kısım terörizmi anlamaya ve kavramsal olarak açıklamaya çalışmaktadır. Alt bölümleri a) terör tanımı, b) terörün tarihsel ve ideolojik kökleri, c) terörün nedenleri, d) medyanın rolü konularını içermektedir. İkinci kısım terörün pratik yansımalarını incelemektedir. Bu kısmın alt bölümleri a) devlet terörü, b) muhalif terör, c) dini motifli terör, d) uluslararası terörizm, e) ABD'de yurtiçi terör konularına odaklanmıştır. Son kısım teröre karşı alınabilecek önlemlere yoğunlaşmıştır. Burada a) terörle mücadele, b) iç güvenlik, c) gelecekteki eğilimler çerçevesinde konu işlenmektedir.

Eser ders kitabı olarak tasarlandığı için her bölüm genel bir tanıtımla başlamakta, konu hakkında farklı perspektifler sunmaya çalışmakta, örnek olaylar vererek konuyu temellendirmekte ve bölümü genel hatlarıyla özetleyerek okuduğumuz bilgilerin taze kalmasını sağlamaktadır. Her bölüm fotoğraflarla desteklenerek kitap daha ilgi çekici hale getirilmiştir. Her bölümün sonunda tartışma sorularına yer verilmekte, anahtar kelimeler ile kavramlar sıralanmakta ve okuma önerilerinde bulunmaktadır.

Bütün bunların dışında kitap için oluşturulan bir web adresine öğrencilerin girmeleri ve bilgilerini internet ortamında aktif olarak kontrol etmeleri sağlanmaktadır (ilgili web adresi: <https://edge.sagepub.com/martiness4e>). Site sadece öğrenciler için değil, aynı zamanda ders hocaları için de kitabı tamamlayıcı ders materyalleri sunmaktadır. İnternet sitesi sayesinde ders kitabına sığdırılmayacak birçok haber ve videoya erişim imkanı sağlanmaktadır.

Gus Martin terörizmin geçmişini modern zamanlarda aramayıp Antik Çağa kadar bu geçmişi götürmektedir (s.50). Ateşli silah ve patlayıcının olmadığı zamanlardaki bu eylemleri günümüzde terörizme yüklediğimiz anlam ile ifade etmek biraz zor görünmektedir. Burada da terörizm denilince ne anlayacağımız sorusu karşımıza çıkmaktadır. Yazar birçok tanımı önümüze koyarak tanımların ortak noktalarını dikkatimize sunmaktadır: a) yasa dışı kuvvet kullanımı, b) siyasal nedenler, c) ulus-altı aktörler, d) sivil ve askeri hedeflere saldırı, e) alışılmadık yöntemler, f) bir kitleyi kasıtlı olarak etkileme (s.33). Bunların

¹ Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, *Yaptırım Listesi*, 2017. Ayrıca bkz. Avrupa Birliği, *Yaptırım Listesi*, 2017.

² Emniyet Genel Müdürlüğü, *Terör Arananlar Listesi*, 2017.

³ Selman Yılmaz, *Din Sosyolojisinde Alan Araştırması Yapmanın Zorlukları*, Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi, 2017, c. 6, s. 3, ss. 1-31.

yanı sıra, Martin'in sınıflandırmasında bulunmayan, toplumsal korku oluşturmanın da bu tanımlamalara eklenmesi gerekmektedir. Tanımlar genelde terörist grupları anlatmakla birlikte devlet terörünü göz ardı etmektedir. Martin bu ayrımın farkında olarak devlet terörizmini de tanıtmaktadır (s.115-138).

Avrupa'da 19. yüzyılın ortalarından itibaren ideolojik kamplaşmaların artmasıyla terörün de siyasi bir amaç için kullanılmasının yaygınlaştığı görülmektedir (s.57-60). Terör son yıllarda asimetrik bir savaş haline dönüşerek daha fazla Doğu'ya ve İslam dünyasına girmiştir. 2013 yılında en fazla terör saldırısı gerçekleştirilen ülkeler sıralaması bu gerçeği ortaya koymaktadır: Irak, Pakistan, Afganistan, Hindistan, Filipinler, Tayland, Nijerya, Yemen, Suriye, Somali (s.67).

Martin terörizmin sosyolojik ve psikolojik nedenlerini irdelemekte (s.73-95) ve sorunun tabiatının ne kadar geniş olduğunu hatırlatmaktadır. Yazılı ve sosyal medya hem terörü besleyici hem de farklı lanse edici yönleri ile karşımıza çıkmaktadır (s.97-113). "Terörist mi?" yoksa "özgürlük savaşçısı mı?" sorusu kitap boyunca her bölümde aklımızı kurcalamaya devam etmektedir. Kitap boyunca sol ve sağ yelpazedeki ideolojilerden, gruplardan, ülkelere, din ve mezheplerden onlarca örnek ile karşılaştıkça tanımadığımız grupların eylemleri konusunda manipülasyona ne kadar açık olduğumuz ortaya çıkmaktadır. Sosyolojik ve psikolojik gerçeklerin yanı sıra dünya tarihini bilmeden terörizmi doğru anlamak mümkün görünmemektedir.

İşte bu noktada kitaba getirilebilecek eleştiriler de ortaya çıkmaktadır. Her eser gibi bu kitabın da belli sınırlılıkları bulunmaktadır. Kitabın eleştiri alabilecek eksik yönlerinin çevirmenler tarafından giriş kısmında editörün notu (s.16-17) olarak paylaşılması özellikle genç okuyuculara daha doğru bir okuma yapabilmeleri açısından yol göstermektedir. Çevirmenler eleştirilerini 3 noktada dile getirmiştir: 1) Boşnak ve Hırvatların da Sırlara karşı etnik temizlik yaptığı, 2) Hamas'ın "İsrail halkını" hedef aldığı tezine karşı PKK'nın "Türkiye hükümetini" hedef aldığı tezi, 3) "Cihat", "İslamcı", "mücahit" gibi terimlerin terör faaliyetlerini anlatırken özensiz kullanılması. Çevirmenler bu notla da sınırlı kalmamış, editöryal sorumluluk hissederek kitap içerisinde de Boşnak ve Hırvatların da Sırlara karşı etnik temizlik yaptığı tezine karşı itiraz ederek *Yayınevi notu* altında paylaşmıştır (s.150).

Kitabın bu eksiklikleri, Batı tarafından üretilen bilginin Oryantalist izler taşıması sorununun 21. yüzyılda hala devam ettiğini göstermektedir. Kendi coğrafyamızda meydana gelen sosyolojik oluşumları bile Batılı bilim adamlarının kavram ve değerlendirmeleriyle öğrenmemiz akademimizin bir eksikliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Batı'dan gelen en tarafsız yorumların bile kendi kültürel değerlerinden tamamen bağımsız oluşturulduğu düşünülemez. Bu anlamda bize de akademik dünyaya yön verecek eserler oluşturma sorumluluğu düşmektedir. Akademi bir birikimse, bu birikimin oluşturulması öncelikle literatürde var olan önemli eserleri okuyup incelemekten geçmektedir. Gus Martin'in bu birikime önemli bir katkı sunduğu aşıkardır. Bu eser dışında, Martin'in terör üzerine birçok çalışması daha bulunmaktadır.

Gus Martin'in *Terörizm: Kavramlar ve Kuramlar* kitabı sade dili, ilgi çekici soruları, zengin ve güncel içeriğiyle lisans ve lisansüstü öğrencileri için bir el kitabı olmaya adaydır. Konuya ilgi duyan diğer okuyucular ve akademisyenler de kitabın iyi planlanmış içeriği ile temel bilgileri oluşturma ve tazeleme imkanı bulacaklardır. İhsan Çapçioğlu ve Bahadır Metin'i de dil konusunda yaptıkları başarılı tercümeden ve 2016 baskısıyla çıkmış güncel bir kitabı Türkçe'ye kazandırmalarından ötürü tebrik etmek gerekir.

KAYNAKÇA

Avrupa Birliği, "Yaptırım Listesi". URL: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/8442/Consolidated%20list%20of%20sanctions (01.10.2017)

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, "Yaptırım Listesi". URL: <https://www.un.org/sc/suborg/en/sanctions/un-sc-consolidated-list> (01.10.2017)
Emniyet Genel Müdürlüğü, "Terör Arananlar Listesi". <http://www.teroraranlar.pol.tr/Sayfalar/default.aspx> (01.10.2017)

Yılmaz, Selman, "Din Sosyolojisinde Alan Araştırması Yapmanın Zorlukları", *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 2017, c. 6, s. 3, ss. 1-31.
DOI: <http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v6i3.950>